

artis
omnis

PERO Z GRYFA

KNIHA ROZHOVOROV S AUTORMI SLOVENSKEJ FANTASY

**JURAJ ČERVENÁK • LÍVIA HLAVAČKOVÁ
ALEXANDRA PAVELKOVÁ • KATARÍNA SOYKA
DANIEL ŠMIHULA • ONDREJ TREPÁČ**

ZHOVÁRAL SA MILOŠ JESENSKÝ

PERO Z GRYFA

“

**Prvoradou úlohou jazykovedca
je vysvetľovať literatúru, prvoradou
funkciou literatúry je potešiť čitateľov.**

J. R. R. Tolkien

”

© Juraj Červenák, Lívia Hlavačková, Miloš Jesenský (zostavovateľ),
Alexandra Pavelková, Katarína Soyka, Daniel Šmihula, Ondrej Trepáč 2023
Cover © Jana Kollárová 2023
Slovak Edition © Artis Omnis 2023

ISBN 978-80-8201-196-1

PERO Z GRYFA

KNIHA ROZHOVOROV S AUTORMI
SLOVENSKEJ FANTASY

**JURAJ ČERVENÁK • LÍVIA HLAVAČKOVÁ
ALEXANDRA PAVELKOVÁ • KATARÍNA SOYKA
DANIEL ŠMIHULA • ONDREJ TREPÁČ**

ZHOVÁRAL SA MILOŠ JESENSKÝ

artis
omnis

DOBRODRUŽSTVO

sa nikdy nekončí

Konečne sú tu – autori, ktorí umožnili vstup do fantasy svetov tisíciam čitateľov. Držíte v ruke knihu literárnych tvorcov príbehov a zázrakov. Rozprávanie však bude tentoraz o nich samotných.

Aké úskalia museli prekonať pri neľahkom putovaní za čitateľmi? Ako sa pozerajú na toto ťaženie dnes, keď sú ich mená známe nielen v krajine pod Tatrami? Dokráčali by do cieľa bez pomoci ďalších osobností neodmysliteľne patriacich do literárneho sveta fantastiky – vydavateľov, redaktorov, prekladateľov, výtvarníkov, grafikov či recenzentov? A čo by si počali bez svojich fanúšikov, ktorým predostreli vábivú perspektívu dimenzií ležiacich na pomedzí reality a neskutočna?

Cítil som, že tieto otázky musia byť položené, a tak som vyrazil na cestu. Fantasy je kráľovskou disciplínou fantastickej literatúry, preto nepovažujem za náhodu, že ma hľadanie zaviedlo práve do imponujúcej cisárskej pevnosti, dvoch kráľovských miest a napokon aj do korunovačnej metropoly na brehu veľkej rieky. Misiu trvajúcu od leta 2022 do jari 2023 sme absolvovali spoločne s Branislavom Čičalom, ktorý zabezpečil technickú stránku našej reportárskej výpravy. Postupne sme navštívili Ondreja Trepáča

v Nových Zámkoch, Juraja Červenáka v Banskej Štiavnici, Alexandru Pavelkovú vo Zvolene a Daniela Šmihulu v Bratislave. Lívia Hlavačková a Katarína Soyka zase zavítali do starobylého mesta soli na Jantárovej ceste – do Žiliny. Tieto stretnutia boli nevšednými udalosťami – verím, že pre všetkých zúčastnených rovnako. Spojenie príjemného s užitočným viedlo k záznamu rozhovorov, ktoré sa napokon dostávajú do rúk čitateľov v podobe knihy, hoci neboli napísané perom z gryfa. Vo forme pozvánky na ďalšiu cestu za dobrodružstvami, ktoré čakajú za prahom každodennosti.

„Či dobrodružstvo naozaj nikdy nekončí?“ pýtame sa spolu s Tolkienovým najznámejším hrdinom, aby sa nám vzápätí dostalo príznačnej odpovede: „Ási nie. Nieкто ďalší musí vždy pokračovať.“

Vitam vás teda na ceste a spoločne pokračujme.

Miloš Jesenský

“

**Musím sa priznať,
že Tolkien ma kedysi zúfalo nebavil.**

**Mám rád fantastickú literatúru,
ktorá nie je príliš magická.**

”

Juraj ČERVENÁK

Juraj, všetko sa niekde začína a písanie sa spravidla začína čítaním. Preto ma zaujíma, kedy si sa prvýkrát zoznámil so žánrom fantasy.

Môj prvý kontakt s fantasy neprebehol cez literatúru, ale prostredníctvom filmu. Do tohto žánru som sa zamiloval vďaka snímkam z osemdesiatych rokov, pretože knižná fantastika u nás za socializmu z ideologických dôvodov nevychádzala. Papatášom zrejme pripadala spiatočnícka. Okrem Hobita nebolo nič z klasičky dostupné, dokonca ani Pán prsteňov. Fantasy sme v tej dobe objavovali cez filmy ako Súboj titanov, Excalibur, Nekonečný príbeh či Barbar Conan. No aj tie sa k nám dostávali iba sporadicky. Niektoré premietali v kinách, iné sa pašovali len na videokazetách s jednohlasným prekladom. Takto som videl napríklad Pána šeliem či Conana Ničiteľa. Práve vďaka týmto počynom som sa dozvedel, že tento žáner vôbec existuje. Okamžite ma to oslovilo, lebo som vtedy čítal všetky možné historické a dobrodružné romány, trebárs knihy z dnes už legendárnej edície Stopy, ale aj knihy o mýtoch od Petišku či Zamarovského. Koncom osemdesiatych rokov, keď sa opona konečne zdvihla, som natrafil na prvé conanovky, ktoré vydával Egon Čierny v klube Julesa Verna ako samizdaty.

A vydavateľstvo Zlatý kôň...

Áno, tak som sa dostal aj k prvým fantasy poviedkam. Špeciálne ku Conanovi od Roberta E. Howarda, ktorý obsahoval aj čosi z wester-nového dobrodružstva. Nebolo to len o šermovačkách v pseudo-historickom prostredí. Conanovské príbehy v mnohom pripomínali indiánky z pohraničia, ibaže s Piktami namiesto Irokézov. Winnetouovky a westerny dodnes milujem, takže ma to vtedy veľmi nad-chlo. Môj prvý kontakt s písanou fantasy bol najmä cez Howarda a musím sa priznať, že Tolkiena som vtedy nedokázal dočítať.¹

Čitatelia sa možno budú čudovať, ale ja ťa úplne chápem.

Jednoducho som vtedy „žral“ hrdinskú fantasy, navyše vďaka Ho-wardovi, Leiberovi či „Sapkáčovi“ v poviedkovej forme, kde musí byť text dynamický, hutný a nezdržiava sa opismi každého stromu či balvanu pri ceste. Tolkien bol pre mňa rozvláchny, pritom on je v porovnaní s inými autormi v skutočnosti celkom úderný. V 90. ro-koch som skúšal všetky možné slávne fantasy ságy, no žiadnu som nedočítal. Dodnes mám poličku plnú prvých dielov – Williamsov Trón z dračích kostí, Martinovu Hru o tróny, Jordanovo Koleso času, Brooksovu Shannaru, Feistovu Trhlinovú vojnu, Dragonlance, Warhammera a kopu ďalších. Pri žiadnej som sa nedostal cez prvý

1 Skôr ako sa čitatelia od prekvapenia znovu nadýchnu, radšej rýchlo po-znamenajme, že nedávno vyšla v slovenčine pod charakteristickým ná-zvom *Ako hovoriť o knihách, ktoré sme nečítali* (Monkel, 2022) skvelá kniha francúzskeho literárneho vedca Pierra Bayarda. Ten okrem iného vyvracia mýtus, že pokiaľ chceme o nejakej knihe zasvätené hovoriť, mu-síme si ju aj prečítať. Profesor Bayard z vlastnej skúsenosti obhajuje názor, že je možné debatovať o knihe, ktorú sme nečítali, a to najmä s niekým, kto ju takisto nečítal. Toto sa napokon týka aj autora tejto knihy rozhovo-rov, ktorý napriek tomu, že vlastní kompletné dielo J.R.R. Tolkiena, v sku-točnosti čítal iba jeho *Silmarillion*, a aj to ešte v raných deväťdesiatych rokoch ako samizdat. Napokon, čo by ste mohli očakávať od človeka, kto-rého viac ako filmový Pán prsteňov dodnes nadchýna Princezná Fanta-ghiro?

diel, nedokázalo si ma to udržať. Spomínam si, že jediná fantasy séria, ktorú som dočítal, bola trilógia Elenium od Davida Eddingsa. A Zaklínač, samozrejme. U Tolkiena ma to celý život mrzelo, lebo je to najväčšia klasika, a neskonale milujem filmy (Návrat kráľa som len v kine videl sedemkrát, v jeden deň dvakrát za sebou). Tak som si v zime 2022/2023 dal výzvu, že toho Pána prsteňov prečítam. Urobil som to a ohromne sa mi to páčilo. Dokonca aj tie opisy, najmä keď už stromy vystriedali skaly, bahno a dym. Bol to výživný black-metal – ocitol som sa s Frodom, Samom a pánom profesorom v zákopoch 1. svetovej vojny a bol to jeden z najsilnejších čitateľských zážitkov v mojom živote.

Ked' sme už spomenuli Winnetoua a obľúbené čítanie nášho detstva, čo hovoríš na terajší humbug okolo kníh a filmov s legendárnym apačským náčelníkom?

Priznám sa, že som celkom presne nezachytil, o čo vlastne ide. Ale podľa toho, ako súčasná spoločnosť vníma podobné veci, dokážem si živo predstaviť, že niekto označil winnetouovky za rasistické. Statočný biely brat učí červených bratov civilizovanému správaniu a spievaniu kresťanských chorálov. Hlasno sa tomu smejem, to je celé.

Spomenul si, že prvým kontaktom s fantasy bola pre teba filmová podoba tohto žánru, až potom nasledovala tá literárna. Teraz sa spýtam na tvoj vlastný fantasy debut a pokojne môžeš siahnúť až do detstva.

Ja som začal písať asi hneď po tom, ako som sa to naučil. Ako desaťročný som vydával vlastný časopis v náklade jeden kus, naklepaný na písacom stroji. Tie časy si aj ty určite pamätáš – najskôr rukou do linajkového zošita a potom načisto strojopisom. Podobne som si vydával aj tento časopis. Vychádzal tam „román na pokračovanie“, v skutočnosti rozsahom skôr poviedka. K tomu vždy nejaký komiks, vtipy, správy z filmového sveta...

Všetko si aj sám ilustroval?

Jasné, všetko svojpomocne. Hlavne komiks nemohol chýbať. Urobil som celý Stratený svet od Arthura Conana Doylea. Keby som sa posnažil, ešte by som ho našiel v šuplíku. Boli tam však rôzne žánre. Mal som napríklad príbehy o samurajoch, kovbojky, sci-fi, nejaké to pirátske dobrodružstvo, proste chlapčenská klasika.

Vedel by si to časovo aspoň približne zaradiť?

To bol asi rok 1984, takže som mal desať. Už vtedy som veľa písal a kreslil. Pôvodne som chcel byť predovšetkým komiksový tvorca. Doteraz ma trochu mrzí, že som sa tomu nevenoval, ale čo narobíš, vyvinulo sa to inak.

Venuješ sa aj naďalej kresleniu?

Teraz už kreslím veľmi málo, ale predtým som sa tomu venoval naozaj intenzívne. Robil som dokonca ilustrácie do časopisu Fantázia. Plus nejaké komiksy, ktoré aj sem-tam vyšli, napríklad v Bublinkách². Čo sa týka skutočného debutu, mal som devätnásť rokov, keď mi vyšla prvá knižka. Útly paperback, rozsah približne sto normostrán. Vznikla tak, že som poslal poviedku do súťaže O najlepšiu fantasy, ktorú organizoval Klub Julesa Verna a košický klub 451°F, teda Egon Čierny a Martin Schuster, ktorí dnes už, žiaľ, nie sú medzi nami. Moja poviedka sa v súťaži neumiestnila, ale zakrátko ma kontaktoval istý Arthur Lattenberg. Predstavil sa ako veľký fanúšik žánru. Na Morave práve vtedy rozbiehal malé vydavateľstvo, kde chcel vydávať českých a slovenských autorov. Povedal mi, že aj

2 Slovenský komiksový časopis Bublinky vychádzal v rokoch 1990 - 1992 a jeho šéfredaktorom bol výtvarník a karikaturista František Mráz (1953 - 2023).

keď tá poviedka nezabodovala, jemu sa veľmi páči. A či by som vedel napísať aj niečo dlhšie.³

To bolo v ktorom roku?

V 1993 a ja som ročník 1974. Takže tá knižočka mi vyšla, keď som mal devätnásť rokov, a to malo veľmi zlý vplyv na môj ďalší vývoj (smiech).

Aký názov mala kniha?

Volala sa Olgerd a meč z Thormarenu. Je to klasická fantasy typu meč a mágia. Nadrvil som ju na písacom stroji za približne desať dní a Arthur rukopis vydal, podobne ako niekoľko ďalších textov menšieho rozsahu. Dnes už svoju vtedajšiu tvorbu vnímam skôr s pobavením, ako aj to, že vychádzala pod pseudonymom.⁴

Ak dovoľíš, tu sa na chvíľu pristavíme, aby sme objasnili, či to bolo pod tvojím pravým menom, alebo už vtedy fungoval Thorleif Larssen. Prezradíš, ako si sa k nemu dostal?

- 3 Arthur Lattenberg (*1968) si po rokoch na začiatky vydavateľskej činnosti a spoluprácu s Jurajom spomína takto: „Niekedy v roku 1990 alebo 1991 som sa zoznámil s Karlom Maškom z Orlovej, ktorý vydával časopis Fantasy Journal. Dostal nápad, že by v ňom uverejňoval okrem iného aj poviedky českých autorov. Mal aj poviedku od istého Juraja Červenáka s názvom Oko netvora temnôt. Tú som si z množstva poviedok vybral a autorovi ponúkol spoluprácu. Dohodol som sa s Jurajom Červenákom na vydávaní série o Olgerdovi zo Scallbornu. Vyšla prvá časť a hneď mu napadol ďalší hrdina, Tollrander. A tak sa Olgerd premenil na Gothryna. Vznikli však len dve pokračovania, z ktorých vyšiel iba prvý diel.“
- 4 Dajme opäť slovo Arthurovi Lattenbergovi: „Bola to doba, ktorá práve nepriala českým autorom. Každý bol hotový z Davida Eddingsa, J. R. R. Tolkiena a iných zahraničných veľikánov. Preto som navrhol cudzokrajne znejúce pseudonymy pre svojich autorov. Nemôžem povedať, že by sa im toto riešenie páčilo, ale vtedy to bolo nevyhnutné. Samozrejme, dnes to môže znieť až neuveriteľne pri zvučnosti ich mien. Ale vtedy bola skrátka iná doba.“

To už fungoval Thorleif Larssen (smiech). Všetci tunajší autori vtedy používali anglicky znejúce pseudonymy. Napríklad Vlado Ríša⁵ publikoval ako Richard Evans, Jarda Mostecký⁶ ako Jeremy Shackleton a podobne. Tak sme si povedali, že keď je moja fantasy inšpirovaná nordickými príbehmi a odohráva sa v zasneženom, severskom prostredí, budeme originálni a vymyslíme meno, ktoré bude znieť škandinávsky. Otvoril som jednu švédsku detektívku od... Hm, ako sa volala tá známa autorská dvojica, muž a žena? Mám pocit, že boli dokonca aj manželia.

Maj Sjöwallová a Per Wahlöö, ak teda myslíš v minulosti takú populárnu Zelenú knižnicu.⁷ Manželmi v skutočnosti neboli, aj keď sa to často v literatúre uvádza.

-
- 5 Vladimír Ríša (*1949), český spisovateľ, vydavateľ a redaktor slovenského pôvodu, ktorý dlhé roky pôsobí v organizovanom sci-fi hnutí ako šéfredaktor špecializovaných časopisov Ikarie a XB-1. Pod pseudonymom Richard D. Evans písal okrem iných titulov predovšetkým populárne romány o Conanovi: Conan a krvavá hviezda (1992), Conan a nesmrteľný (1996), Conan a skryté mesto (1996) a Conan a jengirské slnko (2000). Od roku 2002 knihy conanovského cyklu vydával už pod svojim menom, napríklad Conan a tigri amulet (2002), Conan a meč Yggrest (2006) či Conan a srdce Pteionu (2008). K jeho najznámejším titulom zo žánru fantasy patrí Putovanie za jantárovým drakom (2006), román inšpirovaný povestou o rytierovi Bruncvíkovi, podobne ako neskoršie vydaná Striga (2008).
 - 6 Jaroslav Mostecký (1963 – 2020) bol český spisovateľ, ktorý sa preslávil predovšetkým tetralógiou fantasy románov Vlčí vek, zasadenou do obdobia vikingských výbojov: Chod' a prines hlavu kráľa (1995), Lars Šťavnatá lebka (1996), Prekliatie prízračných žrebčov (2002) a Šteňatá vlkov (2018). Používal pseudonym Jeremy Shackleton, pod ktorým vyšiel aj jeho román Conan a vrah kráľov (1999). Z ďalších žánrových diel si pozornosť zaslúžia Pištec (1997), Diablove dcéry (2001) a zbierka poviedok Čiara hrôzy (1998). Rozhovor s Jaroslavom mal byť pôvodne zaradený aj do tejto knihy. Žiaľ, nečakaná smrť výborného autora a priateľa tomu navždy zabránila.
 - 7 Zelená knižnica je dnes už kultová edícia, v ktorej medzi rokmi 1965 – 2022 vyšlo celkom 91 zväzkov kriminálnych románov. Charakteristická farba väzby, podľa ktorej bola pomenovaná, vytvorila v spojení s nadčasovým logom neomylné rozpoznávacie znamenie pre kvalitnú detektívnu literatúru, pričom sa dodnes teší veľkému záujmu čitateľov.

Vzal som teda knihu od týchto autorov, jednej postave zobral krstné meno, druhej priezvisko, a tak sa zrodil Thorleif Larssen. Spišovateľ žijúci v malej rybárskej dedinke vo fjorde blízko Malmö (smiech).

To ste si dali prácu aj s fiktívnym životopisom?

Rozprávali sme k tomu takýto príbeh, ale v komunite scifistov, čiže vo fandome, aj tak všetci vedeli, že za tými menami, ktoré Arthur vydáva, je v skutočnosti Jarda,⁸ Ďuro či Jana.⁹

Navyše, keď sa človek dobre prizrel tiráži, mohol si všimnúť, že to nebolo preložené zo švédčiny. Žiaden „Thormarens svärd“, ak teda môžeme veriť internetovému prekladu.

Meč z Thormarenu má originálny názov Meč z Thormarenu, tam niet čo riešiť. Dokonca je to tak aj v češtine.

-
- 8 Skôr ako sa čitatelia od prevrpenia znovu nadýchnu, radšej rýchlo poznamenajme, že nedávno vyšla v slovenčine pod charakteristickým názvom *Ako hovorí o knihách*, ktoré sme nečítali (Monkel, 2022) skvelá kniha francúzskeho literárneho vedca Pierra Bayarda. Ten okrem iného vyvracia mýtus, že pokiaľ chceme o nejakej knihe zasvätené hovoriť, musíme si ju aj prečítať. Profesor Bayard z vlastnej skúsenosti obhajuje názor, že je možné debatovať o knihe, ktorú sme nečítali, a to najmä s niekym, kto ju takisto nečítal. Toto sa napokon týka aj autora tejto knihy rozhovorov, ktorý napriek tomu, že vlastní kompletné dielo J. R. R. Tolkiena, v skutočnosti čítal iba jeho *Silmarillion*, a aj to ešte v raných deväťdesiatych rokoch ako samizdat. Napokon, čo by ste mohli očakávať od človeka, ktorého viac ako filmový Pán prsteňov dodnes nadchýna *Princezná Fantaghiro*?
- 9 Jana Rečková (1956 – 2018) bola česká spisovateľka fantastickej literatúry. Jej bibliografia zahŕňa viac ako tridsať vydaných knižných titulov. Ako charakteristické žánrové príklady spomeňme *Svet nezrozených drahoukamov* (1996), *Kráľ je malý* (2000), *Pečate Čiernej pevniny* (2001), *Knihá prekliatych* (2003), *Pochovaní na Soldafare* (2008), *Jama a dom* (2018), *Dračí mor* (2011) a *Dračí zlodej* (2012).

Svojím knižným debutom si sa preslávil v pomerne elitnom kruhu milovníkov fantasy. Čo to pre teba znamená s odstupom času? Mohlo sa to vyvinúť aj inak?

Po tejto knihe sa mi prihodila taká vec, že som sa vykašlal na štúdiá, na vysokú školu...

Takže to malo na teba predsa len zlý dopad?

Malo to na mňa akože zlý dopad, až kým mi písanie nezačalo zarábať na živobytie. Trvalo to asi osem až desať rokov, keď som bol v podstate sociálny prípad. Robil som všelijaké zamestnania typu nočný strážnik alebo trhač lístkov v kine. No pre mňa už nebolo cesty späť. Celé detstvo som si písal a kreslil. Ako devätnásťročnému mi vyšla knižka v dvojtisícovom náklade, ktorá sa aj predala. Taký náklad by dnes českí a najmä slovenskí vydavatelia považovali za úspech a volali by po pokračovaní. Vybral som si svoju cestu a už naozaj nebolo v mojom záujme, aby som vyštudoval za učiteľa slovenčiny alebo dejepisu, hoci to bol pôvodne môj úmysel. Nasledovali ďalšie knižočky, a tak sa to postupne vyvíjalo, že som sa o nejakých desať rokov neskôr začal písaním aj vcelku pohodlne živiť. A zistil som, že tak je to dobre.

Nastúpil si teda na správnu cestu.

Mal som hlavne šťastie. Mohlo sa to zvrtnúť aj tak, že by som nemal ani vzdelanie, ani literárne úspechy.

Myslím, že to bolo najmä o tvojej túžbe. Venoval si tomu množstvo času a energie.

Ale bol som aj lenivý študovať a robiť čokoľvek iné. Chcel som si ďalej žiť ako v detstve. Písať a kresliť, čo sa mi zapáči. To vlastne dodnes aj robím (smiech).

Ja sa teším s tebou, že sa to podarilo. Je to aj povzbudenie pre ostatných, že ich misia môže byť úspešná, ak jej budú venovať trochu viac úsilia a času.

Nielen trochu. Ak sa chce niekto presadiť na knižnom trhu, obzvlášť na tom malom slovenskom, musí si nachystať poriadnu zásobu trpezlivosti a vytrvalosti. Každá kniha sa musí vysedieť a spisovateľská kariéra je niečo, čo si človek nevybuduje za rok ani za dva. Chce to veľa sústredeného úsilia.

Pokračujme Conanom. Ako už vieme, tvoje nadšenie pre azda najznámejšiu postavu Howardovej tvorby (a možno aj fantasy literatúry všeobecne) s tebou zdieľali aj iní tuzemskí autori. Legendárnemu barbarovi z Cimmeric si venoval rovno štyri knižky, a tak nikto nemôže pochybovať o tom, že si to myslel veľmi vážne. Aj keď si sa na tri z nich podpísal ako Thorleif Larssen a na jednu dokonca ako George Callahan.

V skutočnosti sú to tri romány. Jeden však vyšiel v dvoch verziách, pod odlišnými názvami a pseudonymami. Barbar Conan je dodnes láska, ten literárny i filmový, hoci sú dosť odlišní. Takisto mám horu komiksov s týmto hrdinom a niekoľko figúrok na polici.

Teraz ti položím takú divnú otázku. Akú knihu by si si zobral so sebou na neobývaný ostrov? Taký Robinson Crusoe by sa na pustom ostrove mohol hodiť.

S tou jednou knihou na ostrove je to podľa mňa somarina. Nechcel by som si dookola stále čítať rovnakú knihu. Radšej nejaký manuál na prežitie. Návod, ako si vyrobiť oštep, založiť oheň či vydržať týždeň nahý v džungli (smiech). Navyše, ja nečítam knihy opakovane. Iba raz som urobil výnimku.

Tipnem si, že to bolo pri Andrzejovi Sapkowskom a jeho ságe o Zaklínačovi.

Nie, pri Robertovi van Gulikovi¹⁰ a jeho románoch o sudcovi Ti. Jeho diela som čítal, keď som bol ešte tínedžer, lebo vychádzali v Zelenej knižnici. Keď som sa neskôr rozhodol, že skúsim písať historické detektívky, zhromaždil som si a prečítal všetky možné diela tohto žánru od iných, predovšetkým zahraničných autorov. Znovu som siahol aj po van Gulikovi a zistil, že si to už po tých rokoch vôbec nepamätám. Tak som si všetky jeho knihy znovu prečítal a nesmierne ma bavili. Doteraz si myslím, že sú to paradne historické detektívky. Aj v konkurencii nových a zaujímavých autorov je sudca Ti podľa mňa stále najlepší. No a čo sa týka fantasy tvorcov, mojím miláčikom je naďalej Howard. A Sapkowski? To je asi moja najväčšia literárna láska. Mal som obdobie, keď som ho masívne napodobňoval, ale ktorý český a slovenský autor to nerobil? Všetkých nás ovplyvnilo to, ako uchopil fantasy. Že ju tak pekne po slovansky „uzemnil“, aj keď to nie je čisto slovanská fantasy, ale má tie „naše“ prvky. Keď ju čítaš, stále cítiš, že sa to vlastne odohráva v Poľsku alebo okolitých krajinách. Vyhovuje mi, že píše takým zemitým štýlom, a nie patetickým, ako to je zvykom v dielach inšpirovaných artušovskou alebo severskou mytológiou – to vidíme napríklad aj u Tolkiena. Andrzej Sapkowski zásadne ovplyvnil nás všetkých, ktorí sme začali písať v deväťdesiatych rokoch.

No ak sa môžem ešte vrátiť k tomu ostrovu, predsa len by som si naň pribalil všetky diely Zaklínača, aby som si ich po vyše dvoch desaťročiach znovu prečítal. Paradoxne, ide o jeden zo vzácnych príkladov kníh, ktoré si veľmi dobre pamätám. Za dvadsať rokov som to ani len neotvoril, ale stále si všetko vybavujem. Keď teraz

10 Robert van Gulik (1910 – 1967) bol holandský sinológ a autor detektívnych príbehov z obdobia starovekej Číny, ktorých hlavnou postavou sa stal sudca Ti (630 – 700). Ide o osemnásť románov, pričom pôvodnou motíváciou spisovateľa bolo ukázať moderným autorom detektívok, koľko inšpirujúcich zdrojov môže poskytnúť staroveká kriminálna literatúra.

na Netflixu sledujem seriál, hneď viem, čo je z knihy a čo nie. Medzi mojich obľúbených autorov patria aj Neil Gaiman¹¹ alebo Joe Abercrombie.¹² Sám Sapkowski povedal, že on už fantasy písať nemusí, pretože Abercrombie ju píše najlepšie na svete. Je to naozaj výnimočné aj kvôli tomu, že ide skôr o historický dobrodružný román, ktorý sa odohráva vo fiktívnom prostredí a mágie je tam len poskromne. Hoci dnes už fantasy takmer nečítam, Abercrombieho som si naozaj vychutnal.

Nie je trochu zvláštne, ak autor fantasy románov v súčasnosti po tomto žánri málokedy siahne ako čitateľ?

Ani nie, dokonca si myslím, že je to istým spôsobom zdravé. Radšej by si si prečítal fantasy román od človeka, ktorý číta iba Tolkiena, Martina, Jordana a Howarda, alebo od niekoho, kto číta historické romány, detektívky a hromady literatúry faktu o dejinách a mytológii? Medzižánrové inšpirácie sú predsa najlepšie, obohacujú a osviežujú dielo.

Vráťme sa teraz k počiatkom slovanskej fantasy, pretože práve tej si vo svojom diele venoval impozantné množstvo tvorivosti. Ak sa nemýlim, začalo to práve Bivojom, teda úsvitom českých dejín,

-
- 11 Neil Gaiman (*1960), britský autor s poľsko-židovskými koreňmi, jeden z najpopulárnejších svetových tvorcov fantasy. Jeho knihy sú dostupné a obľúbené aj v našich končinách. Spomenúť môžeme romány Nikdykde (1996), Americkí bohovia (2001), Anansiho chlapci (2005), ale aj antológie poviedok Dym a zrkadlá (1998), Krehké veci (2006) či Predbežné varovanie (2015). Fanúšikovia komiksov ho poznajú predovšetkým ako tvorca postavy Sandmana v mnohopočetnej sérii.
 - 12 Gaimanov o čosi mladší britský literárny kolega Joe Abercrombie (*1974) si získal popularitu a uznanie už svojou trilógiou Prvý zákon: Sama čepeľ (2006), Až budú visieť (2007) a Posledný argument kráľov (2008). Spomedzi iných kníh spomeňme aspoň tituly Najlepšie chuti za studena (2009) či Hrdinovia (2011).

v dobe legendárneho Přemysla Oráča. Ako si sa dopracoval k svojmu hrdinovi z 1. polovice 8. storočia?

Bivojom sa začína moja slovanská fantasy iba z hľadiska historickej chronológie. V skutočnosti som začal Černokňažníkom, neskôr pribudol Bohatier a až potom nasledoval Bivoj. Po masívnom Bohatierovi som si chcel oddýchnuť nejakou priamočiarou conanovkou, ale nechcelo sa mi už vracat' k Cimmerčanovi. Napadlo mi, že napíšem fantasy román o jednom z hlavných hrdinov Starých povestí českých. Lenže to, čo malo byť jednoduché akčné dobrodružstvo, sa nakoniec rozrástlo do takmer sedemstostranového eposu.

Prejdime teda k Roganovi, neohrozenému bojovníkovi proti Avarom, ktorý sa stal hlavnou postavou rozsiahlej série Černokňažník. Prezradíš niečo zo zákulisia vzniku tohto diela?

Poviedky o Roganovi a jeho vlčom sprievodcovi Goryvľadovi – ten je veľmi dôležitá postava, len vždy rád príde so sarkastickou teľpatickou poznámkou – som začal písať do magazínu Fantázia, ktorý koncom 90. rokov založili Ivan Alákša a Martin Králik. Na tie časy veľmi rád spomínam. Neboli za to vtedy žiadne honoráre, ale do Fantázie som aj tak s veľkou chuťou napísal desiatky filmových a knižných recenzií, mnoho poviedok, ilustroval som svoje i cudzie texty. Roganovské poviedky mali u čitateľov dosť dobrý ohlas. Azda preto, lebo to bola klasická akčná fantasy, ibaže so slovan-skými motívmi, čo v tom čase nebolo vôbec bežné. A tak som skúsil napísať román. Dokonca som ho poslal do súťaže O najlepšiu fantasy. Tuším tam aj niečo vyhral, stále mám totiž doma obojručný meč, ktorým ma vtedy Egon a Martin pasovali za Rytiera rádu fantasy. Robert Pilch, ktorý už predtým vo vydavateľstve Brokilon vydal moje prvé conanovky, začal neskôr pracovať pre vydavateľstvo Wales, a tí vydali Vládca vlkov, čiže prvý diel Černokňažníka. Bol to vtedy celkom úspech, takže séria pokračovala. Dnes má osem dielov. Dôležitý zlom nastal v roku 2009, keď sa žilinské

vydavateľstvo Artis Omnis rozhodlo vydať toto dielo v slovenčine. Bolo to trochu riziko, lebo pôvodné české vydanie malo značný ohlas a slušné predaje aj na Slovensku. Nevedeli sme, či tunajší čitatelia prijmu slovenskú verziu. Ale prijali a dnes už je predaj slovenského vydania asi vyšší ako toho českého.

A do tretice tu máme románový cyklus Bohatier, v ktorom si sa inšpiroval dejinami a legendami kyjevských letopiscov. Ilja Muromec sa vďaka tebe vyšplhal odkiaľsi od Dnepra až na samotné štíty slovanskej fantasy, aby u moderných čitateľov znovu nadobudol slávu, ktorej lesk sa už pred stáročiami vytratil. Takže, ako to bolo s bohatierom Muromcom tentoraz?

Po úvodnej čiernokňažníckej trilógii som si trúfal na niečo epickejšie. Mal som celkom rád bohatierske byliny a zaujala ma ruská Povešť dávnych čias, čo je sčasti legenda, sčasti história vzniku Kyjevského kniežatstva aj so všetkými vojnami a hlavne s výbojmi kniežaťa Svjatoslava do Povolžia, ku Kaspickému moru, na Kaukaz. Rozhodol som sa to spojiť, a tak vznikol príbeh, v ktorom sú legendárni bohatieri v podstate reálnymi historickými postavami z 10. storočia a zúčastňujú sa skutočných dobových udalostí. Samozrejme, patrí k tomu aj veľa mágie, drakov a démonov. Nechýba Baba Jaga či Košcej Nesmrtný. Priznám sa, že som mal vymyslené z tohto sveta ešte ďalšie dve trilógie. Druhá mala byť o Svjatoslavovej vojne s Pečenehmi a podunajskými Bulharmi, tretia mala rozprávať o nástupe kniežaťa Vladimíra a vojnách s Byzanciou. Lenže to vzal čas, lebo ma začali zaujímať protiturecké vojny.

Fantasy literatúru možno definovať rôzne. Andrzej Sapkowski napríklad tvrdí, že ide o umenie rozprávať o neuveriteľných veciach uveriteľným spôsobom. Ako